

FİZİKSEL ENGELLİLER AÇISINDAN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMİŞ TARİHİ YAPILARIN ERİŞİLEBİLİRLİK ANALİZİ: BURSA'DAKİ MÜZE YAPILARI ¹

ACCESSIBILITY ANALYSIS OF REUSED HISTORICAL MUSEUM FOR PHYSICALLY DISABLED PEOPLE: MUSEUM BUILDINGS IN BURSA

Aylin ARAS

Bursa Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Bursa / Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-3315-3655

Öz: Amaç: Bu araştırma, yeniden işlevlendirilmiş müze yapılarının fiziksel engelli kullanıcılar açısından erişilebilirliğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Çalışmada, yeniden işlevlendirilen müze yapılarında gözlem ve yerinde tespitler yapılarak, bu yapıların fiziksel engelliler için uygunluk durumları değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Çalışmada, özgün halinde farklı işlevlerde inşa edilmiş, yeniden işlevlendirilerek müze olarak kullanılan yapılara fiziksel engellilerin erişemediği ya da bu yapıları yeterince verimli deneyimleyemedikleri saptanmıştır. **Sonuç:** Bu çalışmada, yeniden işlevlendirilmiş müze olarak kullanılan tarihi yapılarda engelli kullanıcılar için çözüm önerileri geliştirildiği tespit edilmesine rağmen, bu çözümlerin fiziksel engelli kullanıcıların müzeleri yardım almadan kullanabilmesi için yeterli olmadığı dikkati çekmiştir. Hem kültürel miras hem de fiziksel engelli kullanıcıları ortak payda da buluşturulması ihtiyacı görülmektedir. Uygulanacak çözümlerin hem kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayacak, hem de kültürel mirasa zarar vermeyecek nitelikte olması gerektiği vurgulanmak istenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeniden Kullanım, Kültürel Miras, Fiziksel Engelliler, Erişilebilirlik, Kullanıcı Deneyimi

Abstract: Aim: This study investigated the accessibility of refunctionalized museums to people with disabilities. **Method** On-site observations were performed to determine whether refunctionalized museums were accessible to people with disabilities. **Results:** The results show that people with disabilities are denied experiencing refunctionalized museums because they cannot access them. **Conclusion:** Refunctionalized museums offer insufficient solutions to promote the accessibility of people with disabilities. Therefore, better solutions should be offered to help them access cultural heritage. However, it should be made sure that those solutions do not damage the cultural heritage while meeting their needs.

Keywords: Reuse, Cultural Heritage, People with Disabilities, Accessibility, User Experience.

Doi: 10.17365/TMD.2020.21.6

(1) *Sorumlu Yazar - Corresponding Author: Aylin ARAS (Dr., Ph.D.) Bursa Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Bursa / Türkiye, aylin.aras@btu.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 21.07.2020, Kabul Tarihi / Accepted: 18.12.2020, Makalenin Türü: Type of Article (Derleme - Literatür / Compilation - Literature), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Yeniden işlevlendirme kavramı; bir yapının özgün işlevi ile kullanılmadığı durumlarda, farklı bir işlevle yeniden hayat bulması olarak ifade edilebilir. Toplumun değişen ihtiyaçlarından dolayı çağdaş yapıların kullanımında işlev değişikliği olabileceği gibi, özgün işleviyle çağının ihtiyaçlarını karşılayamayan tarihi yapılar da yeniden işlevlendirme ile kullanıma devam edebilmektedir. Toplumların çağdaş yaşam biçimleri, estetik anlayışları, teknik bilgilerin gibi pek çok veriyi içeren tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek korunması, onların sonraki kuşaklara aktarılmasında önemli bir araçtır (Kuban, 2000; Madran ve Özgönül, 2005: 7). Mimari mirasın gelecek kuşaklara aktarılması modern toplumlar açısından önem arz etmekte, bu yapıların kazanımının kültürel etkileri yanında ekonomik getirileri de bulunmaktadır (Çiftçi ve Bağbancı, 2018: 157).

Mevcut yapının, özgün işlevi dışında farklı bir işlevle kullanılması olarak tanımlanan yeniden işlevlendirme kavramı, çağdaş koruma yaklaşımlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu yöntem yapının özgün işlevi ile kullanılmayacak duruma gelmesi neticesinde uygulanan bir koruma yöntemidir. İşlev seçimi yapılırken hassas davranılmalı, yapıların fiziksel özelliklerine ve kültürel önemine dikkat edilerek yeni işlev seçiminde bulunulmalıdır (Saka ve Özen, 2013: 46; Zeren, 2019:

12; Yıldız ve Asatekin, 2016: 176). Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesinde yapının fiziksel ve kültürel özelliklerine göre işlev seçimi yapılmaktadır. Bu yapıların hem daha fazla kullanıcıya ulaşabilme amacıyla hem de kentin turizm potansiyeline cevap verebilme adına çoğunlukla müze olarak yeniden işlevlendirildiği görülmektedir. Yapıların müze olarak işlevlendirilmesi; kültür varlıklarının aktif şekilde korunabilmesinin yanı sıra, yapının bulunduğu bölgenin turizm taleplerine cevap verebilmesini de sağlamaktadır (İslamoğlu, 2018: 512). Eğer tarihi yapıya müze gibi çok geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşabileceği bir işlev yüklenirse; yapı içinde barındırdıklarını sergilemenin ötesine de geçerek kendisi de bir sergileme nesnesi olmaktadır. Böylece yapı, insanları hayatın içine katarak, kendisine temas eden her kuşak için yeni hatıralar, çağrışımlar, anlamlar ve hikâyeler oluştururken farklı kuşaklar için de simge ve anı değeri kazanmaktadır.

Yapılarda yeni işlev seçimi yapılırken, yapının ştrüktüründen, plan kurgusuna kadar pek çok farklı etmen göz önünde bulundurulmaktadır (Engin ve Özen, 2019: 265). Dikkate alınan bu etmenler, kullanıcıların yapıyı deneyimlemesini de desteklemelidir. Bir yapıyı yeniden işlevlendirirken ele alınan ve düzenlenen tüm kriterlerin yanında, yapı onları deneyimleyen fiziksel engelli kullanıcılar dahil tüm kullanıcılar için ulaşılabilir ve erişilebilir

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

olmalıdır. Fiziksel engelli bireylerin erişimini sağlamak, hareket özgürlüğüne saygı duyan ve temel kamu hizmetlerini kullanmalarına izin veren bir eylemdir (Áfio ve diğ., 2016: 949). Tasarım yaklaşımında kullanıcının fiziksel ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra sosyal ve psikolojik ihtiyaçları da karşılayacak kararlar alınmalı, bunu yaparken de her yapıya ayrı çözümler sunulmalıdır (Evcil, 13-19). Yapılan ön incelemeler göstermektedir ki, özellikle müze gibi kamusal kullanıma yönelik yeniden işlevlendirme çalışmalarında tasarım kararları alınırken, fiziksel engelli kullanıcılara yönelik çözümler geri planda kalabilmektedir. Oysaki fiziksel engelli kullanıcıların, diğer tüm mekânlar gibi, müzeye dönüştürülen bu yapıları da deneyimlemeleri, onların hem kültürel hem sosyal gelişimleri için oldukça önemlidir.

Çalışmada geniş bir tarihi ve kültürel birikime sahip, ziyaretçisine geniş bir bilgi dağarcığı sunan Bursa kentindeki yeniden işlevlendirilmiş müzeler değerlendirmeye alınmıştır. Çalışma alanı; Bursa kent merkezinde bulunan ve sonradan müze işlevi kazandırılan yapılarla sınırlandırılmıştır.

AMAÇ

Yapılan bu çalışmayla yeniden işlevlendirilen müze yapılarında fiziksel engelli kullanıcılara yönelik çözümler üretilip üretilmediği Bursa ilindeki yeniden işlevlendirilmiş müze

yapıları üzerinden irdelenerek bu konuda bir farkındalık yaratılması amaçlanmaktadır.

KAPSAM

Çalışmada öncelikle fiziksel engelli kullanıcılar üzerine yapılan bilimsel araştırmalar incelenmiştir. Kavramsal çerçeve içinde, erişilebilirlik kavramı yeniden işlevlendirilmiş müze yapıları üzerinden ele alınmış gözlem verileri ve yapılan tespitler ile elde edilen bulgular ve sonuçlar ortaya konulmuştur.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Fiziksel engelliler açısından yeniden işlevlendirilmiş tarihi yapıların erişilebilirlik analizinin yapıldığı bu çalışma 4 aşamadan oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk aşamasında; müzelerde erişilebilirlik kriterlerinin belirlenmesine yönelik literatür çalışması yapılmış ve standartlar ADA (Americans with Disabilities Act) ve TS 9111 (Türk Standartları) kapsamında irdelenmiştir. İkinci aşamada örneklem alanındaki müze yapılarına ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Bursa kent merkezinde yer alan ve müze olarak yeniden işlevlendirilen yapılar tespit edilmiş ve bu yapılara ilişkin literatür çalışması yapılmıştır. İlk iki aşamanın sonucunda elde edilen bilgilerle, alan çalışmasında kullanılmak üzere, veri formları hazırlanmıştır. Üçüncü aşamada, alan çalışmasına geçilerek müzelerde mekânsal ölçümler ve durum tes-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

pitleri yapılmıştır. Bu aşamada müzelerden elde edilen ölçümler ve bilgiler veri formlarına işlenmiştir. Çalışmanın dördüncü ve son aşamasında ise elde edilen veriler sayesinde, müzelere ilişkin erişilebilirlik analizleri;

- Ulaşılabilir güzergâhın düzenlenmesi,
- Bina girişlerinin düzenlenmesi,
- Rampaların düzenlenmesi,
- Yatay sirkülasyonun düzenlenmesi,
- Düşey sirkülasyonun düzenlenmesi,
- Erişilebilir tuvaletlerin düzenlenmesi,
- Sergileme elemanlarının düzenlenmesi başlıklarda yapılarak çözüm önerileri sunulmuştur.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Bu çalışma yeniden işlevlendirilmiş müzelerle sınırlandırılmış olup, plan kurguları, mekân organizasyonları, tefrişlerinin yerleşiminde değişiklik yapılmayan yani pasif koruma uygulamaları ile müze olarak değerlendirilen yapılar kapsam dışında tutulmuştur. Bu kapsamdaki müzeler, genel tasarım yaklaşımını etkileyecek müdahalelerden kaçınıldığı düşüncesiyle, çalışma alanı dışında bırakılmıştır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Yeniden işlevlendirilerek müze olarak kullanılan tarihi yapıların projeleri hazırlanırken

fiziksel engelli kullanıcılara dair çözüm önerilerinin de dikkate alınması gerekliliğinin vurgulanması ve bu yönde alınacak tedbirlerin neler olabileceğinin belirlenmesidir.

ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Yeniden işlevlendirilerek müze olarak kullanılan tarihi yapıların mekân kurgularının, ulaşım güzergahlarının, bina girişlerinin, sirkülasyon ve manevra alanlarının, tuvaletlerinin ve sergileme elemanlarının fiziksel engelli kullanıcılar da dikkate alınarak tasarlanması gerekliliği konuları çalışmanın alt problemini oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Bu araştırma kapsamında test edilen hipotez “yeniden işlevlendirilen müze yapılarında uygulanan çözümler, fiziksel engelli kullanıcıların bu mekânları ve sergilenen ürünleri yeterince deneyimlemesine olanak sunmaktadır.” olarak belirlenmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Yapılı çevreye ulaşmak sağlıklı insanlar kadar, fiziksel engelli kullanıcılar için de gereklidir. Bu kullanıcılar için; toplum hayatına katılım, sağlıklı kullanıcıların sahip olduğu bütün hak ve hizmetlere ulaşabilmek, bunlardan yararlanabilmek oldukça önemlidir (Bekçi, 2012: 34). Yapılacak tasarımlarda sağlıklı bireyler kadar engelli ve yaşlı bireylerin de göz önünde bulundurulmalı ve yapılı çevre

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tasarımlarında erişilebilirlik koşulları sağlanmalıdır. Bu kapsamda dünyada ve Türkiye’de erişilebilirliğe dair çeşitli araştırmalar ve çalışmalar yapılmıştır, yapılmaktadır. Bu çalışmalar göstermektedir ki dünya genelinde pek çok ülkede konuya gerek devlet gerekse çeşitli vakıf ve özel kurumların destekleriyle hassasiyetle yaklaşmaktadır. Özellikle kentin geçmişten geleceğe belleğinde iz bırakan ve kent kimliğini sergileyen yapıların farklı özellikteki kullanıcıların deneyimine açık olması gerekmektedir.

Bir kentin tarihine ve kültürüne ışık tutan, kentle ilgili tüm bilgileri içinde arşivleyen müze yapıları kültürel mirasın en önemli taşınaklarıdır. Müzeler kentin değerlerini gelecek kuşaklara aktarırken, toplum gelişip güçlenmesine de katkı sağlamaktadırlar (Kurak Açıcı ve Konakoğlu, 2018: 669). Kentin belleğini yansıtan ve kente gelen ziyaretçilerin belleğinde kente dair önemli izler bırakan müzelerin fiziksel engelli kullanıcılar için erişilebilirliğinin incelendiği farklı çalışmalar bulunmaktadır.

Wiaštuti ve arkadaşlarının, Jakarta’da yaptıkları araştırmada, müzelerin erişilebilir turizm kapsamında; bilgi, ulaşım, ortak gereksinimler, evrensel tasarım ve erişilebilirlik başlıklarıyla ele alınarak düzenlenmesiyle daha çok kullanıcıya hizmet edebileceğini belirtmektedirler (Wiaštuti ve diğ., 2018: 7). Poria ve diğerlerinin çağdaş sanat müzelerinde yap-

tıkları araştırmada, fiziksel engelli kullanıcıların müzeleri deneyimlerken hem fiziksel hem de insani problemlerle karşılaştıklarını belirlemişlerdir (Poria, 2009: 125-126). İbem ve diğerlerinin Nijerya’daki müze binalarının evrensel tasarım uyumluluğunu yaklaşılabilirlik, erişilebilirlik ve kullanılabilirlik üzerinden değerlendirdikleri çalışmalarında, inceledikleri müzelerde yaklaşılabilirlik söz konusu olduğunda müzelerin yeterli olduğunu, ancak erişilebilirlik ve kullanılabilirlik parametrelerinde ortalamanın altında performans gösterdiğini tespit etmişlerdir (İbem ve diğ., 2017: 13738- 13739). Şen ve diğerlerinin kültür varlıkları ve müzelerin engelli turist ziyaretlerine uygunluğunu belirlemek için müze yöneticileri ile görüştüğü çalışmada müze yöneticilerinin fiziksel engelli ziyaretçileri dikkate almaya çalıştığı ve çalışma alanında yer alan müzelerdeki düzenlemelerin oluşum sürecinde olduğu belirlenmiştir (Şen ve diğ., 2014: 13-14). Aygün ve diğerlerinin Tekirdağ ili kentsel alanlarında fiziksel engelli bireyler için erişilebilirliği inceledikleri çalışmalarında tasarım ve uygulama açısından problemler tespit edildiği görülmektedir (Aygün ve diğ., 2018: 31). Yapılan literatür çalışması göstermektedir ki erişilebilir müze kavramı hala oluşum sürecindedir ve tasarım kararları alınırken pek çok parametre dikkate alınmalıdır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Geniş bir kitleye hizmet veren müze yapıları için düzenlemeler yapılırken, değnek, yürüteç, araç ve bastonları ile gelen kullanıcılar da göz önünde bulundurulmalı, gerekli görülen yerlerde müze rampaları, kolay açılan kapılar, platformlar, yürüyen merdivenler gibi fiziksel engelli kullanıcının dolaşımını kolaylaştırıcı elemanlar bulundurulmalıdır (Erbay, 2011: 161). Ancak bu düzenlemelere gidilirken kullanıcıların yalnızca fiziksel engelli bireyler olmadığı düşüncesinden de yola çıkarak kapsayıcı tasarım yaklaşımına gidilmeli, kullanıcıların sağlık durumlarının ya da bireysel özelliklerinin farklılaşmasının vurgusu yapılmamalıdır. Kapsayıcı tasarım yaklaşım ilkeleri; eşit kullanım, esnek kullanım, basit ve sezgisel kullanım, algılanabilir bilgi, hata toleransı, düşük fiziksel güç ve yaklaşım ve kullanım için yeterli alanı sağlamanın yanı sıra son yıllarda genişletilerek, bireyin çevreden hoşnutluğu, işlevsel ve estetik uyum, sosyal uyum ve katılım parametreleriyle de güçlendirilmiştir. Böylece yapıyı çevrenin kalitesi ve geniş kapsamda kullanıcıya hizmet etmesi ile kullanıcı memnuniyeti, işlevsel ve estetik uyum ve sosyal uyum ve katılım sağlanmış olacaktır (Evcil, 2014: 13-44). Alınacak tasarım kararlarında müzelerin tüm mekânlarının mümkün olduğunca fazla sayıda kullanıcıya hizmet edecek ve hoşnutluk verecek şekilde kapsayıcı tasarım yaklaşımı ile tasarlanması gerektiği unutulmamalıdır. Yeniden işlevlendirilerek müze olarak kullanılan yapıların fi-

ziksel engelli kullanıcılar için erişilebilir olup olmadığının belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada, fiziksel yeterliliklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında fiziksel engelli bireylerin konfor koşullarını ve emniyet gerekçelerini sağlayarak ulaşım güzergahını, bina girişlerini, manevra alanlarını, yatay ve dikey sirkülasyon alanlarını ve erişilebilir tuvaletleri, kullanabilmesi ve sergilenen ürünleri deneyimlemesi için farklı kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen standartlar tespit edilerek, minimum gereklilikler aşağıda belirtilmiştir;

- Ulaşılabilir güzergâhın düzenlenmesi,

Bu kapsamda otoparklar ve bina ana girişlerine ulaşımı sağlayan yaya kaldırımları erişilebilirlik kapsamında düzenlenmelidir. Müzeye yaklaşım; fiziksel engelli kullanıcılar için de uygun otopark alanları, basamaksız ve engelsiz yollar da planlanarak, herkesin aynı güzergâhı ve donanımları kullanarak ulaşmasını sağlayacak biçimde tasarlanmalıdır. Binaların en az bir girişine engelsiz ulaşım ve giriş olanağı sunulmalıdır. Ulaşılabilir tüm güzergâh noktaları kullanıcı yoğunluğu da düşünülerek uygun ölçülerde olmalıdır. Alternatif ulaşılabilir girişler kullanılması durumunda, bu girişlerin ulaşılabilir güzergâh boyunca tabelalar ile işaretlenerek algılanması sağlanmalıdır. Müze yapılarına ulaşım yaya

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve taşıt ulaşımı şeklinde düzenlenmelidir (TS 12576, 2017). Müze kapasitesine göre uygun otopark mevcudiyeti ve uygun otopark boyutları sağlanmalıdır.

- Bina girişlerinin düzenlenmesi;

Bina girişlerinin hem zemin olması ve bunun sağlanmadığı durumlarda kanatlı kapılarda 13mm'yi, kayar kapılarda ise 19mm'yi geçmeyecek şekilde eşik veya uygun eğimlerde rampa konulması gerekmektedir. Giriş kapısı iyi aydınlatılmalı ve tercihen sensörlü aydınlatma kullanılmalıdır. Giriş kapısı temiz ölçüsünün en az 91,5cm olması gerekmektedir. Döner kapı kullanılmamalı, eğer kullanılacaksa da yanında menteşeli veya otomatik sürgülü kapıların da bulunması sağlanmalıdır. Tek kanatlı kapılarda kapı genişliği 90cm'den, çift kanatlı kapılarda ise toplam 150cm'den az olmamalıdır (TS 9111, 1991; ADA, 2010)¹.

- Rampaların düzenlenmesi;

Rampa eğiminin 10m'ye kadar rampalarda %8, 10m'den uzun rampalarda %6 olacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (TS 9111, 1991; ADA, 2010; Türkyılmaz ve İskender, 2018: 299). Rampa genişliğinin düz ve 180°'lik dönüşlü rampalarda 90cm, 90°

dönüşlü rampalarda 140 cm olması gerekmektedir. Rampa sahanlığı ise düz rampalarda 100x120cm, yön değiştiren rampalarda 152x152cm olacak şekilde düzenlenmelidir (TS 9111, 1991; Türkyılmaz ve İskender, 2018: 300).

- Yatay sirkülasyonun düzenlenmesi;

Bina içinde yatay sirkülasyonu sağlayan koridorların genişliği, net 90cm olacak şekilde düzenlenmelidir. T ve U dönüş mesafeleri de standartlara göre ayarlanmalıdır. Ayrıca manevra alanlarında 152x152cm minimum ölçülerine göre düzenleme yapılmalıdır (TS 9111, 1991; ADA 2010)².

- Düşey sirkülasyonun düzenlenmesi;

Fiziksel engelli kullanıcılar için genellikle tek katlı yapılar tercih edilmelidir. Ancak bunun her koşulda sağlanabilmesi mümkün olmamaktadır. Bundan dolayı, fiziksel engelli kullanıcıları da düşünerek, düşey sirkülasyon elemanları olan asansörler ve merdivenlerin uygun standartlara göre düzenlenmesi sağlanmalıdır. Kullanıcılar asansörlere bina girişinden engelsiz olarak ulaşabilmelidir. Asansörün önünde 152x152cm'lik manevra alanı bulunmalıdır. Asansör kapısının minimum 91.5cm, asansör kabin içi genişliğinin

1 ADA Standards for Accessible Design (2010), https://www.ada.gov/2010ADAstandards_index.htm, (E.T. 03.01.2019)

2 ADA Standards for Accessible Design (2010), https://www.ada.gov/2010ADAstandards_index.htm, (E.T. 03.01.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

110 cm. derinliğinin 140 cm olması gerekmektedir (TS 9111, 1991; ADA 2010)³.

Merdiven rıht yüksekliği, maksimum 15cm olacak şekilde;

(2 x rıht yüksekliği) + (1 x basamak genişliği) = 63cm formülü kullanılmalıdır.

Basamak yüzeyinde çıkıntı yapmayacak şekilde kaymaz bant bulunmalıdır. Merdivenlerde bir yerden 90cm diğeri yerden 70cm olmak üzere iki farklı yükseklikte ve merdivenin her iki tarafında yer alacak şekilde küpeşte olmalıdır (TS 9111, 1991; ADA 2010)⁴.

Gerekli durumlarda düşey sirkülasyonu sağlamak amacıyla merdiven basamakları üzerine yerleştirilecek bir platformla merdiven asansörleri de fiziksel engelli kullanıcıların kullanımına sunulabilir (TS 9111, 1991).

- Erişilebilir tuvaletlerin düzenlenmesi;

Engelli kullanıcıların kimseden yardım almadan tuvaletleri kullanabilmesi gerekmektedir. Kapılar dışarıya açılarak, kapı genişliği net 90cm olacak şekilde düzenlenmelidir. Tuvalet ve kabin ölçüleri farklı düzenlemelere göre standartları sağlayacak şekilde ayarlanmalıdır. Lavabo tekerlekli sandalye kullanan kullanıcılar da dikkate alınarak ayaksız ve tezgâh altı dolabı olmayacak şekilde planlanmalıdır. Klozete ulaşabilmek için yanında tu-

tunma barları ve klozetin önünde veya yanında yaklaşma mesafesi veya gerekli manevra alanları bırakılmalıdır (TS 9111, 1991).

- Sergileme elemanlarının düzenlenmesi;

Farklı özellikteki kullanıcılar için müzelerde dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan birisi de sergilenen ürünlere ulaşımıdır. Ürünlerin özelliklerini kavrayabilmek, bilgiye ulaşmak açısından önem arz etmektedir. Müzelerde; fiziksel engelli kullanıcıların bilgiye erişimini sağlayacak alternatif çözümler sağlanmalıdır. Sergileme elemanlarının özellikleri ve boyutları, farklı özellikteki kullanıcılar için uygun olmalıdır. Kullanıcıların görebileceği yükseklik sergileme panoları ile sergileme üniteleri arasında farklılık göstermektedir. Ayrıca, görüş açısı değiştikçe veya önüne farklı objeler geldikçe bu ölçüler değişiklik gösterebilmektedir. Sergileme elemanlarının yanında yer alan bilgilendirme panolarının konumları ve yazı boyutları tekerlekli sandalye kullanıcıları için de okunabilir olmalıdır (Ginley, 2013; ADA, 2019)⁵.

BULGULAR

Çalışma Alanı

Bursa ili tarihi çok eskilere dayanan ve bünyesinde farklı kültürlerin izlerini ve ürün-

3 a.g.y,

4 a.g.y,

5 ADA Standards for Accessible Design (2010), https://www.ada.gov/2010ADAstandards_index.htm, (E.T. 03.01.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lerini barındıran bir kenttir. Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Devleti gibi tarih sahnesinde önemli yer tutan devletlerin yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti için de önemini sürdürmektedir. Bölgedeki arkeolojik izlere göre Bursa ve çevresi 8500 yıllık bir geçmişe sahiptir (Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, E.T. 28.01.2019)⁶.

Kentte tarihi uygarlıkların izlerini hissettiren pek çok yapı bulunmaktadır. Bellekte iz bırakan bu tarihi yapıların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması, toplumun kültürel sürekliliği açısından son derece önemlidir. UNESCO dünya kültür mirası listesinde yer alan kültür varlıklarını da bünyesinde bulunduran kent; hem sivil mimarlık mirasına ilişkin örnekleri, hem arkeolojik alanları hem de endüstri mirasını bünyesinde barındırarak zengin bir kültür birikimi sunmaktadır. Kentte bulunan bu yapılardan bazıları yeniden işlevlendirme çalışmaları yapılarak müze olarak kullanıma kazandırılmıştır (Şekil 1).

Kent merkezinde müze olarak yeniden işlevlendirilerek devlet ve özel teşebbüs tarafından işletilen toplam 17 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılar;

Bursa Kent Müzesi, Hünkâr Köşkü, Merinos Enerji Müzesi, Merinos Tekstil Sanayi Mü-

zesi, Bursa Bıçak Müzesi, Bursa Yaşam Kültürü Müzesi, Karagöz Müzesi, Bursa Sağlık Tarihi Müzesi, Hüsnü Züber Evi Müzesi, Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi, Muradiye Kuran ve El Yazmaları Müzesi, TOFAŞ Anadolu Arabaları Müzesi, 17. yy. Osmanlı Evi Müzesi, Türk İslam Eserleri Müzesi, Atatürk Evi Müzesi, Ormancılık Müzesi, Uluumay Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Müzesi'dir.

Çalışma kapsamında, Hüsnü Züber Evi Müzesi ve Türk İslam Eserleri Müzesi'nde gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları nedeniyle, Ormancılık Müzesi'nde ise pandemi nedeniyle gerekli tespit çalışmaları yapılamamıştır. Bu sebeplerden ötürü bu üç müze çalışma dışında bırakılmıştır. Ayrıca Hünkâr Köşkü, Merinos Enerji Müzesi, Yaşam Müzesi, 17. yy. Osmanlı Evi Müzesi, Atatürk Evi Müzelerinin plan kurguları, mekân organizasyonları, tefişlerinin yerleşiminde değişiklik yapılmadığı, bu yapıların pasif koruma yaklaşımı ile dondurularak müze olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu bağlamda, bu müzeler de, genel tasarım yaklaşımını etkileyecek müdahalelerden kaçınıldığı düşüncesiyle, çalışma alanı dışında bırakılmıştır.

6 <http://www.bursakulturturizm.gov.tr/TR-70230/tarihce.html>, (E.T. 28.01.2019)

Şekil 1. Bursa Kentinin Haritası ve İncelenen Müzelerin Konumları

Çalışma alanı içerisinde bulunan müze yapılarında erişilebilirlik kriterleri;

- Ulaşılabilir güzergâhın düzenlenmesi,
- Bina girişlerinin düzenlenmesi,
- Rampaların düzenlenmesi,
- Yatay sirkülasyonun düzenlenmesi,
- Düşey sirkülasyonun düzenlenmesi,
- Erişilebilir tuvaletlerin düzenlenmesi
- Sergileme elemanlarının düzenlenmesi başlıklarında yerinde tespit çalışmasıyla belirlenmiştir.

Yerinde tespit çalışmasıyla elde edilen veriler tablolara işlenerek, gerekli standartlarla karşılaştırması yapılmış ve yeniden işlevlendirilerek müze olarak kullanılan yapıların erişilebilirlik durumları değerlendirilmiştir (Tablo 1).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yılı: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1. Müze Olarak Yeniden İşlevlendirilen Yapıların Erişilebilirlik Analizi

Birimler		Kent Müzesi	Araba Müzesi	Tekstil Sanayi Müzesi	Kuran ve El Yazmaları Müzesi	Bıçak Müzesi	Sağlık Tarihi Müzesi	Tophane Müzesi	Halk Kıyafetleri Müzesi	Karagöz Müzesi	
Ulaşılabilir Güzergâh	Yaya kaldırımı boyutları	X	0	√	√	X	0	X	X	X	
	Otopark mevcudiyeti	0	X	√	0	0	0	√	0	0	
	Otopark boyutları	0	X	√	0	0	0	X	0	0	
Bina Girişleri	Merdiven	Merdiven mevcudiyeti	√	√	√	√	√	0	0	√	√
		Basamak genişliği	√	√	X	X	√	0	0	√	√
		Rıht yüksekliği	√	√	X	X	X	0	0	X	√
		Küpeşte yüksekliği	X	X	0	X	0	0	0	0	X
		Kaymaz bant	√	0	√	0	0	0	0	0	0
	Rampa	Rampa mevcudiyeti	√	√	√	√	0	0	0	√	0
		Genişlik	√	X	X	√	0	0	0	X	0
		Eğim	X	X	√	X	0	0	0	X	0
		Manevra alanı	√	X	√	√	0	0	0	√	0
		Zemin malzemesi	X	X	X	√	0	0	0	0	X
	Kapı	Küpeşte yüksekliği	X	X	0	X	0	0	0	0	0
		Kapı genişliği	√	X	√	√	√	√	X	√	√
		Kapı tipi	√	√	X	√	√	√	√	X	√
	Eşik yüksekliği	√	√	0	0	X	X	0	0	0	

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Yatay Sirkülasyon		Koridor									
		Koridor genişliği	√	√	X	√	√	√	X	√	X
Yatay Sirkülasyon	Koridor	Manevra alanı	√	√	X	√	√	√	√	X	X
		Kapı genişliği	√	√	√	√	√	√	0	X	√
		Kapıların açılış yönü	√	√	√	X	√	√	0	X	√
		Kapı kolu yüksekliği	√	√	√	X	√	√	0	√	√
		Rampa mevcudiyeti	√	√	0	√	0	0	0	0	0
	İç Mekan Rampaları	Genişlik	√	√	0	√	0	0	0	0	0
		Eğim	X	X	0	√	0	0	0	0	0
		Manevra alanı	X	X	0	√	0	0	0	0	0
		Zemin malzemesi	X	√	0	√	0	0	0	0	0
		Küpeşte yüksekliği	X	X	0	0	0	0	0	0	0

** (X: Yeterli değil; √: Yeterli; 0: Yok)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1'in devamı

Birimler		Kent Müzesi	Araba Müzesi	Tekstil Sanayi Müzesi	Kuran ve El Yazmaları Müzesi	Bıçak Müzesi	Sağlık Tarihi Müzesi	Tophane Müzesi	Halk Kıyafetleri Müzesi	Karagöz Müzesi	
Düşey Sirkülasyon	Merdiven	Merdiven mevcudiyeti	√	√	√	√	√	√	√	√	
		Basamak genişliği	√	X	√	X	X	X	X	X	√
		Riht yüksekliği	√	X	√	√	X	X	X	X	√
		Kaymaz bant	√	X	√	X	X	X	X	X	0
		Küpeşte mevcudiyeti	√	X	X	X	0	X	X	0	√
		Küpeşte yüksekliği	X	X	X	0	0	X	0	0	X
	Asansör	Küpeşte çapı	X	X	√	0	0	X	0	0	X
		Asansör mevcudiyeti	√	0	√	0	0	0	0	0	0
		Kabin boyutları	√	0	X	0	0	0	0	0	0
		Kapı genişliği	√	0	√	0	0	0	0	0	0
		Tutunma bandı yüksekliği	√	0	X	0	0	0	0	0	0
		Sesli sensör	X	0	√	0	0	0	0	0	0
		Kapı açık kalma süresi	X	0	X	0	0	0	0	0	0
		Buton yüksekliği	√	0	√	0	0	0	0	0	0

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Erişilebilir WC	Erişilebilir tuvalet mevcudiyeti	√	√	√	√	√	√	0	0	0
	WC derinlik	√	√	√	X	√	√	0	0	0
	WC genişlik	√	X	√	X	√	√	0	0	0
	WC kapı genişliği	X	X	√	√	√	√	0	0	0
	Manevra alanı	√	X	√	X	X	X	0	0	0
	Lavabo yüksekliği	X	X	X	X	√	X	0	0	0
	Lavabo derinliği	X	√	X	√	X	X	0	0	0
	Klozet yüksekliği	X	X	√	X	√	√	0	0	0
	Tutunma barı yüksekliği	X	X	√	√	X	√	0	0	0
	Tutunma barı çapı	√	√	X	√	√	X	0	0	0
Ayna yüksekliği	√	√	√	√	√	√	0	0	0	
Sergileme Elemanları	Boyutlar	X	X	X	X	√	X	X	√	X
	Bilgilendirme panoları	X	X	X	X	X	X	X	√	X

** (X: Yeterli değil; √: Yeterli; 0: Yok)

Bursa Kent Müzesinin Erişilebilirlik Analizi

İncelenen müzelerden Bursa Kent Müzesi, 75 yıl boyunca Bursa Adliyesi olarak kullanılmıştır. Yapı, Cumhuriyet döneminde kent merkezinde yer alan üç yönetim binasından biridir. Adliyenin başka yere taşınmasıyla 2001 yılında boşaltılarak kent müzesi olarak kullanılmasına karar verilen yapının bünyesinde kentin belleğini ve kültürünü yansıtan ürünler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra; müze içinde halkın katılımına açık atölye çalışmaları, konferanslar, sergiler gibi çeşitli

sanatsal ve kültürel etkinlikler gerçekleştirilerek yaşayan müze olması sağlanmaktadır. Böylece sadece turistlerin gezebileceği bir yapı olmasının ötesine geçerek, yöre halkının da aktif olarak kullandığı yaşayan bir yapı olması amaçlanmıştır (Bursa Büyükşehir Belediyesi Kent Müzesi, E.T. 03.01.2019).

Kent merkezinde, Atatürk Heykeli'nin olduğu meydana konumlanmış olan müze binasına toplu taşıma da dâhil her türlü araçla ulaşım mümkündür. Ancak müze yakın çevresindeki yol güzergâhının fiziksel engelli kullanıcılar açısından ulaşılabilir olmadığı yapılan incelemeler sonucunda tespit edilmiştir. Müze binası ile ana ulaşım aksı arasında kot fark-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ları bulunmaktadır. Bu kot farkları arasındaki bağlantıları sağlayan merdiven ve rampaların fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı görülmektedir (Tablo 1). Buradan yola çıkarak, yakın çevresinden müzeye ulaşmanın mümkün olmadığı ve erişilebilirliğin daha ilk adından sağlanamadığı söylenebilir.

Bina içinde kullanılan platformlara bağlantıyı sağlayan rampalar kullanılmasının yanı sıra asansör ve erişilebilir tuvalet bulunması fiziksel engelli kullanıcıların dikkate alındığını göstermektedir. Ancak platformlara ulaşmayı sağlayan rampaların ölçüleri ve malzeme seçimlerinde sıkıntılar olduğu, erişilebilir tuvalet ölçülerinin de engelli bireylerin kullanımını için yeterli olmadığı belirlenmiştir (Aras, 2019: 752).

Sergileme elemanlarının ve bilgilendirme panolarının farklı özellikteki fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygun olmadıkları görülmektedir. Sergileme elemanı yükseklikleri ve alternatifleri tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun ölçülerde değildir (Tablo 1).

TOFAŞ Anadolu Arabaları Müzesinin Erişilebilirlik Analizi

TOFAŞ Anadolu Arabaları Müze yerleşkesi, içinde 4 farklı yapı barındıran 17.000m²'lik bir alanı kapsamaktadır. Bu kompleksin içinde yer alan yapılardan biri eski bir ipek fabrikasının yeniden işlevlendirilmesiyle 2002 yılında ziyarete açılan müze yapısıdır. Döne-

minin en seçkin örnekleri arasında yer alan Umurbey Hamamı ise; 2008 yılında restore edilerek sanat ve kültürel etkinliklerin düzenlendiği bir sanat galerisine dönüştürülmüştür. Yine bahçe içinde yer alan iki katlı eski Türk evi ise 2008 yılında restore edilerek müze idari binası olarak kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde kompleksin içinde kafe olarak kullanılan yapı ise müze ile paralel olarak restorasyon geçirmiş, ancak 2010 yılında iç mekanında da tekrar düzenlemeye gidilmiştir (TOFAŞ Anadolu Arabaları Müzesi, E.T. 03.01.2019)⁷.

Müzenin konumu, ulaşım akslarına ve toplu taşımaya yakındır. Bu sebeple müze yapısı ulaşılabilir gibi görünmesine karşın yakın çevresinde yeterli düzenlemelerin yapılmamış olması, fiziksel engelli kullanıcıların yardım almadan müzeye ulaşmasını engellemektedir. Bina yakın çevresinde yaya kaldırımı düzenlemesi bulunmamakta ve bu da kullanıcıların güvenliği açısından tehlike oluşturmaktadır (Tablo 1).

Yerleşke içerisinde farklı kotlara ulaşmayı sağlayan rampa kullanılması ve müze içerisinde erişilebilir tuvalet bulunması fiziksel engelli kullanıcıların dikkate alındığını göstermektedir. Ancak, otoparktan binalara ve binaların kendi aralarında yaya ulaşımında sıkıntılar olduğu, bina içinde ve dışında kurgu-

⁷ <http://www.bursamuze.com/bursa-kent-muzesi-496/> (E.T. 03.01.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lanan rampa çözümlerinin hem ölçüler hem de malzeme seçimleri açısından yeterli olmadığı, yerleşke içerisinde sadece bir bina da erişilebilir tuvalet olduğu ve bunun da uygun biçimde tasarlanmadığı belirlenmiştir (Aras, 2019: 753).

Sergileme elemanlarının ve bilgilendirme panolarının farklı özellikteki fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygun olmadıkları görülmektedir. Sergileme elemanı yükseklikleri ve alternatifleri tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun ölçülerde değildir (Tablo 1).

Merinos Tekstil Sanayi Müzesinde Erişilebilirliğin İncelenmesi

1938 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından açılışı yapılan son fabrika olma özelliği taşıyan Merinos Yünlü Müessesesi, 2011 yılından beri Bursa Merinos Tekstil Sanayi Müzesi olarak Merinos Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi olarak adlandırılan ve pek çok farklı işlevi bünyesinde barındıran yerleşke içinde hizmet vermektedir. Yerleşke ilk yapıldığı dönemde de spor alanlarından, sosyal alanlara kadar farklı pek çok işlevi bünyesinde barındırarak döneminin sosyo-kültürel gelişimine öncülük yapmıştır. 2007 yılında yerleşke Tarihi Kentler Birliği tarafından başarı ödülüne layık görülmüştür (Alagöz, 2017: 225-226).

Müze yapı içerisinde iki katı kullanacak şekilde düzenlenmiştir. Tekstil bölümü dört ana kısımdan oluşmakta ve yünün ipliğe dönüş-

mesi tüm aşamalarıyla aktarılmaktadır. Yapıda dolaşım aksının net biçimde algılanması sağlanarak kullanıcıların makine ve sergileme ürünlerine odaklanması amaçlanmaktadır. Müzede ayrıca bir adet sergi salonu ve cumhuriyetimizin önemli ressamlarından olan Malik Aksel'e ait bir galeri salonu bulunmaktadır (Bursa Büyükşehir Belediyesi Merinos Tekstil Sanayi Müzesi, E.T. 21.02.2020)⁸.

Atatürk Kültür ve Kongre Merkezi içinde yer alan müzeye yaklaşım, içinde bulunduğu yerleşkenin farklı noktalarda ve farklı kotlarda bulunan girişlerinden geçtikten sonra sağlanmaktadır. Tekstil Sanayi Müzesine ana yoldan erişilebilirlikte sıkıntı oluşturacak nokta bulunmamaktadır. Engelli kullanıcılar için otopark bulunmakta, müzeye yaklaşımda yaya kaldırımlarında problem oluşturacak noktalar bulunmamaktadır. Bina ana girişi, zemin kotundan alt kotta yer almaktadır. İki kot arasında bağlantı merdiven ve rampa ile sağlanmaktadır. Merdiven ve rampalarda küpeşte bulunmamaktadır. Merdiven basamaklarının rıhtları yüksek olduğundan erişilebilirliği güçleştirmektedir. Basamaklarda kaymaz bant mevcuttur. Rampanın genişliği, eğimi ve manevra alanı standartlara uygun olmasına rağmen, zemin malzemesi farklı özellikteki kullanıcıların kullanımına uygun değildir. Bina ana giriş kapısı engelliler için

⁸ <http://www.tofasanadoluarabalarimuzesi.com/>, (E.T. 03.01.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yeterli genişliktedir. Giriş aydınlatması mevcuttur, ancak girişte bir yönlendirme elemanı bulunmamaktadır (Tablo 1).

Müzedede farklı birimleri birbirine bağlayan sirkülasyon ağı ve manevra alanları fiziksel engelli kullanıcılar için yeterli genişlikte değildir. Sergileme birimlerinin önünde yeterli manevra alanı mevcuttur. Ancak sergileme elemanları ve bilgilendirme panoları farklı tip kullanıcı ihtiyaçları için uygun değildir (Tablo 1). Bilgilendirme panolarının yükseğe yerleştirilmiş olması farklı kullanıcı tiplerinin bu panolardaki bilgileri okumasını güçleştirmektedir. Sergileme elemanlarının ve sergilenen ürünlerin de farklı noktalarda birbirlerinin önüne geçtikleri görülmektedir. Bu durum farklı özellikteki kullanıcıların sergilenen ürünleri görmesini engellemektedir.

Düşey sirkülasyonda merdiven ve asansör kullanılmaktadır. Merdiven basamak genişliği, yüksekliği, kaymaz bant kullanımı ve küpeşte özellikleriyle standartları sağlarken, asansör kabininde fiziksel engelli kullanıcı için yeterli manevra alanı bulunmamaktadır. Asansör kapı genişliği yeterli boyutlardadır. Kabin içindeki tutunma bandı bulunmamaktadır. Asansör girişinin önünde yeterli manevra alanı bulunmasına rağmen, kabin giriş kapılarının açık kalma süreleri yeterli değildir (Tablo 1).

Müzedede erişilebilir tuvalet mevcuttur. İçerisinde yeterli manevra alanı bulunmaktadır. Islak hacimde klozet engelli kullanımına uygun olmasına rağmen, lavabo yüksekliği ve derinliği standartlara uygun değildir (Tablo 1).

Sergileme elemanlarının boyutları farklı özellikteki kullanıcılar için yeterli alternatifleri sunmamakta, ürünlerin birbirileri önünde düzenlenmiş olması da sergileme için uygun koşulları sağlamamaktadır.

Muradiye Kuran ve El Yazmaları Müzesinde Erişilebilirlik Analizi

6 asırlık tarihi bulunan ve 2014 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınan Muradiye Külliyesi'nin en önemli parçalarından biri olan Muradiye Medresesi pek çok kez tamir ve onarım geçirmiştir. Medresenin Türk İslam coğrafyası için önemli eğitim kurumlarından birisi olduğu ifade edilmektedir. Bu kurumda yüzyıllar boyunca birçok ilim adamı ders vermiş ve yetişmiştir (Bursa Büyükşehir Belediyesi Muradiye Kuran ve El Yazmaları Müzesi, E.T. 10.01.2020)⁹. Revaklı, açık avlulu ve tek eyvanlı Osmanlı erken dönem medrese plan tipine sahip yapı, kare bir avlu etrafında sıralanmış, on dört öğrenci hücre, iki ara ve bir büyük eyvandan oluşmaktadır. Avlunun ortasında, mermerden

⁹ <http://tekstilmuzesi.bursa.bel.tr/muze/>, (E.T. 21.02.2020)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sekizgen bir havuz vardır. Farklı zamanlarda çeşitli gerekçelerle restorasyon çalışmaları yapılan yapıda Cumhuriyet sonrasında ilk kapsamlı çalışma 1951 yılında gerçekleşmiştir. Bu onarımdan sonra uzun yıllar Verem Savaş Dispanseri ve Kanser Erken Tanı Merkezi olarak sağlık hizmetlerinde kullanılmıştır. 2014 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir. Geçirdiği son restorasyon çalışmasıyla müze olarak yeniden işlevlendirilen yapı, 18 Ocak 2018 tarihinden itibaren Kuran ve El Yazmaları Müzesi olarak hizmet vermeye başlamıştır. Odalar ve revak sergi alanı, üzeri kapatılan avlu ise etkinlik ve atölye alanı olarak planlanmıştır (Bursa Büyükşehir Belediyesi Muradiye Kuran ve El Yazmaları Müzesi, E.T. 05.01.2020)¹⁰.

Müzenin ana giriş kapısına yaya kaldırımlarından ulaşımında problem oluşturacak nokta bulunmamaktadır. Ancak müzede engelli otoparkı bulunmamaktadır. Yapının ana giriş kapısına ulaşmak için merdiven ve rampalar bulunmaktadır. Merdivenin rıht yükseklikleri sabit olmamakla birlikte, fiziksel engelli kullanıcılar için de uygun ölçülerde değildirler. Basamaklarda kaymaz bant bulunmamaktadır. Giriş kapısına ulaşmak için yerleştirilmiş olan iki adet rampadan alt kottakinin eğimi fazladır. Merdivenlerde küpeşte bulunmamakta, rampaların sadece bir tanesinde standartlardan

yüksek olan küpeşte bulunmaktadır. Rampa ve merdiven başlangıç ve bitiminde manevra alanı yeterlidir (Tablo 1).

Bina ana giriş kapısı ahşaptır, ancak müzenin açık olduğu saatlerde bu kapı ziyaretçiler tarafından aktif olarak kullanılmamaktadır. Bu ahşap kapılar ziyaretçiler için kullanım zorluğu yaratacağından, ziyaret saatlerinde açık kalmaları sağlanarak, ana giriş holünde sensörlü cam kapılar kurgulanmıştır. Kullanıcılar ziyaret sırasında açık olan ahşap kapılardan geçtikten sonraki sensörlü cam kayar kapıyı kullanmaktadırlar. Bina girişinde aydınlatma ve yönlendirmeler yeterli değildir (Tablo 1).

Bina içindeki dolaşımda koridor genişlikleri ve manevra alanları uygun ölçülerdedir. İç kapılarda kapı genişlikleri, açılış yönleri ve kapı kolu farklı özellikteki kullanıcıların kullanımına uygun değildir (Tablo 1). Müze içinde farklı kotlardaki dolaşımı sağlamak için uygun eğimde ve ölçülerde rampalar kullanılmıştır. Ancak rampalarda küpeşte bulunmamaktadır. Binada farklı kotları birbirine bağlamak için merdivenler bulunmaktadır. Bu merdivenlerde de küpeşte ve kaymaz bant bulunmamaktadır (Tablo 1).

Müzede erişilebilir tuvalet bulunmakta olup, kapı genişliği farklı fiziksel yapıdaki kullanıcılar için uygundur. Ancak tuvalette yeterli manevra alanı bulunmamaktadır ve klozet

¹⁰ <https://www.bursa.bel.tr/600-yillik-medrese-muze-olarak-hizmette-/haber/27019> (E.T. 10.01.2020)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yüksekliği de fiziksel engelli kullanıcılar için fazladır (Tablo 1).

Sergileme elemanlarının boyutları farklı özellikteki kullanıcılar için uygun olmamakla birlikte, ürünlerin birbirileri önünde düzenlenmiş olması da sergileme için uygun koşulları sağlamamaktadır. Bilgilendirme panolarının yükseklikleri ve yazı boyutları uygun ölçülerde değildir (Tablo 1). Bu durum fiziksel engelli kullanıcıların sergilenen bütün ürünlere ve bilgilendirmelere ulaşmasını güçleştirmektedir.

Bursa Bıçak Müzesinde Erişilebilirlik Analizi

Bursa Bıçak Müzesi 1700 ve 1800'ü yıllara ait sivil mimarlık örneği iki adet tarihi yapıdan oluşmaktadır. Vakıflar Bölge Müdürlüğüne ait iki yapı, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek bıçakçılık müzesi olarak hizmete sunulmuştur (Bursa Büyükşehir Belediyesi Bıçak Müzesi, E.T. 15.05.2019; Bursa Büyükşehir Belediyesi, 15.05.2019)^{11 12}. Bursa Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olmasının yanı sıra demir işlemeciliğinin de başkenti olmuştur. 93 harbinde bıçak ustaları daha çok Bursa'ya göç etmiş ve yerleşmişlerdir. Bu da Bursa bıçağının gelişim aşamasında önemli bir milat olmuştur. 700 yıllık Bursa bıçağı-

nın 150'ye yakın çeşidi olduğu bilinmektedir (Erdal, 2018: 303). Bundan dolayı kent kültüründe önemli bir yer tutan bıçakçılığın tanıtılmasına destek olacak müze yapısının varlığı önem arz etmektedir. Yapı hem turistlerin hem de bıçak yapımına ilgi duyan profesyonellerin aktif olarak kullanabileceği bir müze yapısıdır. Böylece hem mesleğin tanıtılmasına destek sağlayacak, hem de atadan kalma bir mesleğin yok olmasına engel olunacaktır.

Müzeye yaklaşımda yaya kaldırımında yaya kaldırımı fiziksel engelli kullanıcılar için yeterli değildir. Ayrıca müze bünyesinde otopark bulunmamaktadır. Yapıya, yaya kaldırımıyla aynı kotta olan bahçesinden ulaşılmaktadır. Müze girişinde farklı fiziksel özellikte bireylerin kullanmasına uygun olmayacak şekilde yüksek bir basamak bulunmaktadır. Bu alanda rampa ve küpeşte yoktur. Müzeye giriş kapısı yeterli genişlikte olup, sensörlü kayar kapıdır (Tablo 1).

Yapıda sirkülasyon yeterli genişlikte olup, uygun manevra alanları bırakılmıştır. İç kapılarda da kapı genişlikleri yeterli ölçülerdedir. Ancak müze içinde düşey sirkülasyonu sağlayan merdiven genişliği, riht yüksekliği ve küpeşte ile kaymaz bant olmaması sebebiyle farklı fiziksel özellikteki kullanıcılar için kullanılabilir özelliklerde değildir. Ayrıca fiziksel engelli kullanımına uygun tuvalet, yapının bahçesinde farklı kotta bulunmaktadır. Bu alana sadece merdivenle ulaşılmaktadır. Bu merdiven riht

11 <https://www.bursamuze.com/muradiye-medresesi-kuran-ve-el-yazmalari-muzesi-990/>, (E.T. 05.01.2020)

12 <https://www.bursamuze.com/bursa-bicak-muzesi-515/>, (E.T. 15.05.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yükseklikleri ve küpeşte özellikleri açısından farklı kullanıcıların kullanımına uygundur. Kaymaz bant vardır (Tablo 1). Ancak engelli kullanımına uygun tuvaletin olduğu kota ulaşan rampa veya merdiven asansörü bulunmadığından bu alana ulaşım farklı özellikteki kullanıcılar için yardım almadan imkânsızdır.

Erişilebilir tuvalet manevra alanları, klozet yükseklikleri açısından uygundur. Ancak lavabo kullanımı farklı özellikteki kullanıcılar için zorlayıcıdır. Ayrıca tutunma barı da uygun yükseklikte değildir (Tablo 1).

Sergileme elemanı boyutları farklı özellikteki kullanıcılar için uygun ölçülerde olması sergilenen ürünlere erişilebilirliği sağlamaktadır (Tablo 1).

Sağlık Tarihi Müzesinde Erişilebilirlik Analizi

Bursa Sağlık Tarihi Müzesi, 150 yıllık geçmişe sahip Yerkapı Konağı'nda yapılan restorasyon çalışmaları sonucunda 14 Mart 2018 tarihinde müze olarak ziyarete açılmıştır (Bursa Büyükşehir Belediyesi Sağlık Tarihi Müzesi, E.T. 10.01.2020)¹³. İki katlı yapının içinde sergi alanlarının yanı sıra tıp tarihi ile ilgili bir kütüphane ve tarihi bir eczane canlandırması yer almaktadır.

Müze ara sokakta konumlandığından yaya kaldırımını bulunmamaktadır. Bu alandaki

yaya sirkülasyonu taşıt sirkülasyonu ile iç içedir. Bu durum sadece fiziksel engelli bireyler için değil tüm kullanıcı grupları için tehlike oluşturmaktadır. Ayrıca müze bünyesinde otopark mevcut değildir. Yapının giriş ve bahçe kotlarını bağlayan noktalarda yükseklik farklılıkları bulunmaktadır (Tablo 1). Bu da girişte eşik yüksekliğinin standartların üzerinde olmasına sebep olmakta, fiziksel engelli kullanıcı özelliklerine göre önlemler alınmadığını göstermektedir.

Bina iki katlı olmasından ötürü düşey sirkülasyon sağlanmak durumundadır. Ancak yapılan incelemelerde görülmektedir ki iki kat arası dolaşım yalnızca merdivenle sağlanmaktadır. Yapılan ölçüm ve incelemeler sonucunda merdivenin farklı kullanıcı tiplerinin ihtiyacına uygun olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 1).

Erişilebilir tuvalet boyutları yeterli olmasına rağmen, gerekli manevra alanlarının olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu alandaki lavabonun engelli kullanımına uygun olmayan tipte ayaklı lavabo olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Sergileme elemanı boyutları, fiziksel engelli kullanıcıların ürünlere ve sunulan bilgilere ulaşmasına olanak sağlayacak şekilde uygun ölçü ve alternatiflerle sunulmaktadır (Tablo 1).

13 <https://www.bursa.bel.tr/>, (E.T. 15.05.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesinde Erişilebilirlik Analizi

Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi; 560 yıllık Çandarlı İbrahim Paşa Hamamı'nın Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilmesiyle 2016 yılında ziyarete açılmıştır. Müze; 1868 yılında yok-sul ve kimsesiz çocukları korumak amacıyla ıslahane olarak açılan ve 148 yıllık tarihiyle Bursa'nın köklü eğitim kurumlarından biri olan Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi tarihine ışık tutmaktadır (Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, E.T. 25.12.2019)¹⁴.

Yapı bir hamam yapısının yeniden işlevlendirilmesi sonucu müzeye dönüştürülmüştür. Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bahçesinden geçilen müzeye ulaşmayı sağlayan yaya kaldırım özellikleri fiziksel engelli bireylerin kullanımı için uygun değildir. Müzeye okul ana kapısından girilmesi durumunda otopark olanağı oluşabilmektedir. Ancak bu durumda da müzeye ulaşmak için uzun bir yaya yolu kat etmek gerekmektedir. Yapılan incelemede; müze girişinin zemin kotuyla aynı olduğu, bu sebeple kapı genişliği haricinde farklı özellikteki kullanıcılar için uygun olduğu görülmektedir. Yapı içinde farklı kotlarda mekânlar bulunmaktadır. Kotlar arasında birbirine bağlayan merdivenlerin yükseklikleri ve genişlikleri fiziksel engelli kullanıcıların

kullanımına uygun değildir. Merdivenlerde uygun özelliklerde küpeşte kullanılmadığı, rıht yüksekliklerinin uygun olmadığı, basamaklarda kaymaz bant bulunmadığı belirlenmiştir. Müze içerisinde farklı kotları birbirine bağlayabilecek rampaların da düzenlenmediği görülmektedir (Tablo 1).

Yapı içinde mekânları birbirine bağlayan geçişlerin fiziksel engelli kullanıcılar için yeterli genişlikte olmadığı da belirlenmiştir. Ayrıca müze binasının bağımsız bir erişilebilir tuvaletin bulunmadığı görülmektedir (Tablo 1).

Sergileme elemanlarının boyutları farklı özellikteki kullanıcılar için uygun olmamakla birlikte, ürünlerin birbirleri önünde düzenlenmiş olması da sergileme için uygun koşulları sağlamamaktadır. Bilgilendirme panolarının yükseklikleri ve yazı boyutları uygun ölçülerde değildir (Tablo 1). Bu durum, müzede fiziksel engelli kullanıcılar için alternatif çözümler bulunmadığını göstermektedir.

Uluumay Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Müzesinde Erişilebilirlik Analizi

Uluumay Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Müzesi, 15. yüzyıla tarihlenen Şair Ahmet Paşa medresesinin yeniden işlevlendirilmesiyle 18 Eylül 2004 yılında hizmete açılmıştır. Farklı dönemlerde farklı işlevlerle kullanılan yapı, 1560, 1950, 1967, 1999 yıllarında çeşitli onarımlar geçirmiştir. Yapıda kesme taş ve tuğla bir arada kullanılmıştır. Ana eyvan dı-

¹⁴ <https://www.bursamuze.com/bursa-saglik-tarihi-muzesi-517/>, (E.T. 10.01.2020)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

şında tutulursa, dikdörtgen planlıdır. Medrese; girişin tam karşısında üzeri tek kubbeyle örtülü dersane, dikdörtgen biçimli avlunun iki yanında sivri kemerli, aynalı tonoz örtülü revaklar ile arkasında on bir hücre ve bir eyvandan oluşmaktadır (Türkiye Kültür Portalı, E.T. 23.12.2019)¹⁵.

Yapı yakın çevresindeki yaya kaldırımı özellikleri farklı kullanıcıların kullanımına ve müzeye ulaşmasını sağlamaya yeterli değildir. Ayrıca müze bünyesinde otopark bulunmamaktadır. Müzenin bulunduğu alan eğimli bir arazide olduğundan yapıya bahçe girişinden rıht yükseklikleri fazla olan ve küpeştesi bulunmayan merdivenlerle ulaşılmaktadır. Bu alanda merdivenin yanında rampa olmasına rağmen rampanın özellikleri de fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygun değildir. Rampa eğiminden, zemin malzemesine kadar farklı kriterlerde değerlendirildiğinde, fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygunluk sağlamadığı görülmektedir (Tablo 1).

Müze içerisinde mekânlar arası geçişlerde bulunan kapılarda eşikler mevcuttur. Bu eşiklerin yükseklikleri fiziksel engelli kullanıcılar için uygun değildir. Koridorlarda ve sergileme alanlarında manevra alanları bulunmamaktadır (Tablo 1).

Yapıda erişilebilir tuvalet bulunmamaktadır. Mevcut tuvaletler ise fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygun değildir (Tablo 1).

Sergileme elemanı boyutları farklı özellikteki kullanıcılar için uygun ölçülerdedir (Tablo 1). Fiziksel engelli kullanıcıların sergilenen ürünleri uygun şekilde algılayabilmesi sağlanmıştır.

Karagöz Müzesinde Erişilebilirlik Analizi

Karagöz Müzesi, 14 Haziran 1997 yılında eski bir trafo binasının Karagöz Evi'ne, 2007 yılında ise aynı yapının Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından müzeye dönüştürülmesiyle hizmete girmiştir. Müzede, Karagöz gösterilerinin yapılacağı bir gösteri salonu, Karagöz – Hacivat galerisi, kukla galerisi, ihtisas kütüphanesi ve tasvir yapım atölyesi bulunmaktadır. Bursa için önemli bir değer olan Karagöz – Hacivat karakterleriyle bilinen gölge oyununun tanıtıldığı müzenin, hem yöre halkının hem de turistlerin aktif olarak kullanacağı bir müze olması amaçlanmıştır (Bursa Büyükşehir Belediyesi Karagöz Müzesi, E.T. 15.12.2019)¹⁶.

Yapılan incelemede, müze binasının ana ulaşım kotundan daha yüksekte olduğu ve bina ana girişine ulaşımının merdivenle sağlandığı görülmektedir. Bu aladaki kaldırım yeterli olmasına karşın kotlar arası bağlantının sağ-

15 <http://tophanemtal.meb.k12.tr/>, (E.T. 25.12.2019)

16 <http://karagozmuzesi.bursa.bel.tr/>, (E.T. 15.12.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lanmadığı tespit edilmiştir. Müzeye fiziksel engelli kullanıcıların yardım almadan ulaşabilmesi mümkün değildir. Farklı kota ulaşımı destekleyecek rampa, merdiven platformu gibi bir alternatif çözümler bulunmamaktadır. Ayrıca müze bünyesinde otopark bulunmadığı da tespit edilmiştir (Tablo 1).

Müze iki kattan oluşmaktadır. Bu katları bağlayan düşey dolaşım için de fiziksel engelli kullanıcılara yönelik alternatif çözümler düşünülmemiştir. Ayrıca yapıda fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygun bir tuvalet bulunmamaktadır (Tablo 1).

Sergileme elemanları müzenin bazı alanlarında uygun olmasına rağmen, gölge oyunu tarihi alanında oldukça yüksekte konumlandırılmıştır (Tablo 1). Müzede farklı kullanıcı özellikleri için alternatif çözümler bulunmamaktadır.

TARTIŞMA

Yapılan çalışmada tarihi geçmişiyle güçlü birikimlere sahip olan Bursa ili çalışma alanı olarak seçilmiştir. Kent merkezinde müze olarak yeniden işlevlendirilen kamu ve özel müze yapıları örneklem alanını oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında yeniden işlevlendirilerek müze olarak kullanılan yapıların fiziksel engelli kullanıcıların kullanımına uygunluğu; ulaşılabilir güzergâhın düzenlenmesi, bina girişlerinin düzenlenmesi, rampaların düzenlenmesi, yatay sirkülasyonun düzenlen-

mesi, düşey sirkülasyonun düzenlenmesi, erişilebilir tuvaletlerin düzenlenmesi ve sergileme elemanlarının düzenlenmesi başlıklarında değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; Merinos Tekstil ve Sanayi Müzesi yaya erişimi ve otopark olanakları ile ulaşılabilir güzergâhı sağlamaktadır. Diğer müzelerin ise ulaşılabilirlik konusunda yeterli alternatifleri sunmadığı belirlenmiştir. Bina girişlerine bakıldığında; Bursa Kent Müzesi'nin girişinin diğer müzelere göre erişilebilirlik kriterlerini sağlamaya yakın olduğu görülmektedir. Yatay sirkülasyonda Bıçak Müzesi ve Sağlık Tarihi Müzesi'nin, düşey sirkülasyonda ise Bursa Kent Müzesi'nin erişilebilir olduğu tespit edilmiştir. Müzelerden Tophane Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müzesi, Uluumay Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Müzesi ve Karagöz Müzesi'nde erişilebilir tuvalet olmadığı, diğer müzelerde ise tuvaletlerin fiziksel engelli kullanıcılar için uygun özelliklerde olmadığı görülmektedir. Sergileme elemanları açısından bakıldığında ise Uluumay Osmanlı Halk Kıyafetleri ve Takıları Müzesi'nde fiziksel engelli kullanıcıların ürünler hakkında yeterince bilgiye ulaşabildiği görülmektedir.

Yapılan çalışmada incelenen tarihi yapılarda yeniden işlevlendirme çalışması yapılırken binaların tarihi kimliğine zarar vermemenin amaçlandığı görülmektedir. Ancak tarihi yapıda tasarım yapmanın kısıtlılıklarıyla bir-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

likte fiziksel engelli kullanıcılar için ekstra düzenlemeler yapılması gerekliliği unutulmamalıdır. Zira bir yapı müze olarak işlevlendirilecekse kamu yararının da ötesinde, farklı özellikteki kullanıcılar için deneyim ve sosyalleşme olanakları da sağlamalıdır. Yapılan çalışma kapsamında incelenen müzelere erişilebilirlik açısından bakıldığında, binaların farklı seviyelerinde erişimin sadece fiziksel anlamda sağlıklı bireyler için mümkün olduğu, fiziksel engelli bireyler içinse uygun olmadığı görülmektedir. Müzelere ulaşılabilirlikte kotlar arası bağlantıların, bina içinde ise katlar arasındaki bağlantı çözümlerinin yetersiz olduğu görülmektedir. Çok katlı binalarda düşey sirkülasyonun sadece merdivenle çözülmeye çalışıldığı, alternatiflerin geliştirilmediği belirlenmiştir.

Günümüzde, yapılan yasal düzenlemelerle ve çeşitli kamu ve özel kuruluşların desteğiyle, özellikle kamuya açık alanların ve yapıların fiziksel engelli kullanıcılar için de planlanması ve tasarlanmasının desteklendiği görülmektedir. Yapılan birçok projeye fiziksel engelli kullanıcıların, diğer kullanıcıların sahip olduğu haklara ulaşması sağlanmaya çalışılmaktadır. Ancak yapılan bu çalışmalara rağmen, fi-

ziksel engelli kullanıcıların kentsel alanlardan ve yapılardan hala aktif olarak yararlanamadıkları görülmektedir.

İncelenen müzelerin bir kısmında; bina girişi, dolaşım alanları, erişilebilir tuvaletler ve sergileme elemanlarında fiziksel engelli kullanıcılara yönelik çözümler üretilmeye çalışıldığı belirlenmiştir. Ancak detaylara bakıldığında müzelerde ölçülerin, malzeme seçimlerinin ve ekipman özelliklerinin fiziksel engelli kullanıcılar için uygun olmadığı tespit edilmiştir. Müzelerde ekipman ve malzeme seçimlerine ilişkin gerekli düzenlemeler yapılırsa, mekanlara fiziksel engelli kullanıcıların erişiminin kolaylaşacağı ve bu kullanıcıların da müzeleri gerektiği gibi deneyimleyebileceği düşünülmektedir. Tablo 2’de yapıların erişilebilirlik durumlarının yüzdeleri verilmiştir. Verilen yüzdeler yapılan analizlerin alt başlıkları içerisindeki oranları belirlenerek, her analiz sonucunun kendi içerisindeki yeterliliğini ifade etmek için hesaplanmıştır. Ama belirtmek gerekir ki yapılacak düzenlemelerin sadece sayısal değerler cinsinden ele alınmaması gerekmektedir. Yapılacak düzenlemeler bütüncül bir tasarım yaklaşımı ile ele alınmalıdır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 2. Müze Olarak Yeniden İşlevlendirilen Yapıların Erişilebilirlik Durumları

Birimler	Kent Müzesi	Araba Müzesi	Tekstil Sanayi Müzesi	Kuran ve El Yazmaları Müzesi	Bıçak Müzesi	Sağlık Tarihi Müzesi	Tophane Müzesi	Halk Kıyafetleri Müzesi	Karagöz Müzesi
Ulaşılabilir Güzergâh	0	0	100	33	0	0	33	0	0
Bina Girişleri	71	36	43	50	29	14	7	36	36
Yatay Sirkülasyon	64	73	27	73	45	45	9	18	27
Düşey Sirkülasyon	71	14	64	29	7	7	14	14	29
Erişilebilir WC	55	45	73	55	73	64	0	0	0
Sergileme Elemanları	0	0	0	0	50	0	0	100	0

Özellikle tarihi yapılarda yeniden işlevlendirme yapılırken mekân işlev uyumu gibi pek çok kriterin önemli olduğu bilinmektedir. Ayrıca yapılan tasarımlarda fiziksel engelli kullanıcılar için de bir takım mekânsal düzenlemelerin gerekli olduğu görülmektedir. Bundan dolayı işlev seçimi belirlenirken yapının fiziksel engelli kullanıcılar için gerekli olan bu mekânsal değişimlere ne ölçüde cevap vereceği de göz önünde bulundurulmalı, gerekli görülen noktalarda alternatif çözüm önerileri getirilebilmelidir. Yapılacak çözümlerde tarihi yapının fiziksel özellikleri ve kimliği de düşünülerek malzeme ve detay çözümlerine gidilmelidir.

SONUÇ

Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek değerlendirilmesi, işlevini yitirerek atıl duruma

düşmüş yapıların yaşatılarak sonraki kuşaklara aktarılabilmesi için en etkili yöntemlerden birisidir. Son yıllarda mimari mirasın yaşatılması açısından sıklıkla kullanılan bu yöntemle yapıların yeniden değerlendirilmesi; hem onların kültürel anlamda sonraki kuşaklara aktarımını sağlarken, hem de inşaat maliyetleri gibi kriterler düşünüldüğünde, ekonomik anlamda da yararlı olmaktadır. Farklı sebeplerle zaman içinde atıl duruma düşen ancak tarihi ve kültürel açıdan toplumda önemli yeri olan bu yapıların mekan kurgusu, çevre verileri gibi pek çok kriter göz önünde bulundurularak yeniden işlevlendirilmesi söz konusudur. Buldukları bölge için simge değeri taşıyan yapıları yeniden işlevlendirirken, daha çok kullanıcıya hizmet vermesi açısından müze, sanat galerisi gibi işlevler tercih edilmekte-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dir. Ancak müzelerin fiziksel engelli bireyler tarafından da kullanılacağı düşünülmeli ve yeniden işlevlendirilen bu yapıların, yapının özgünlüğünü zedelemeyecek düzenlemeler ile fiziksel engellilere yönelik tasarlanması gerekliliği de göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle kullanıcılarını kültürel ve sosyal açıdan besleyen müze yapılarının, sosyo-kültürel anlamda desteklenmesi gereken fiziksel engelli bireylerin kullanımına yönelik olması, bu kullanıcıların kendilerini buldukları topluma ait hissetmelerini güçlendirecektir. Ayrıca tasarım kararları alınırken sadece standartların sağlandığı erişilebilirlik kararlarının ötesinde, kullanıcılar arasında ayırımı engelleyici düzenlemelere vurgu yapan kapsayıcı tasarım yaklaşımı dikkate alınmalıdır. Çeşitli yasal düzenlemelerle ya da pek çok kurum ve kuruluşun katkılarıyla özellikle kamuya açık çevrelerin ve yapıların fiziksel engelli kullanıcılar için de planlanması ve tasarlanması desteklenmektedir. Yapılan yeniden işlevlendirme çalışmalarında sıfırdan bir yapı yapılmadığı için, fiziksel engellilere yönelik yapılan düzenlemelerin, özellikle tarihi yapılarda, tasarımcıyı zorladığı da göz ardı edilemez. Çalışma kapsamında; seçilen örneklem üzerinden yerinde tespit çalışmalarıyla, yeniden işlevlendirilerek müze olarak kullanılan yapıların erişilebilir olup olmadığı belirlenmeye çalışılarak, bu tip yapılarda işlev seçiminde ve tasarım kararlarında engelsiz erişime ola-

nak veren tasarımlar yapılmasına dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Yapılan bu çalışmayla, kullanıcıları sosyal ve kültürel açıdan besleyecek müze yapılarının erişilebilirliği incelenmiştir. İncelenen müzelerin ulaşılabilir güzergâhının, bina girişlerinin, rampalarının, yatay sirkülasyonun, düşey sirkülasyonun, tuvaletlerin ve sergileme elemanlarının tüm yapı ölçeğinde erişilebilirliğe uyum sağlayamadığı görülmektedir. Müzeler özelinde kısmı olarak uyum çalışmaları düşünülmüş olmasına rağmen bütünü ile fiziksel engelli kullanıcılar açısından erişilebilir müze olmadığı görülmüştür.

Çalışmanın bulgularından yola çıkarak, tarihi yapıların topluma kazandırılmasında önemli bir araç olan yeniden işlevlendirme çalışmaları yapılırken, yapının fiziksel özelliklerinin yanı sıra kullanıcı özelliklerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir. Yapılara, özellikle toplumun her kesimine ulaşması gereken müze gibi bir işlev yüklenenecekse, farklı kullanıcı özelliklerinin de tasarımlara yansıtılması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır. Böylece fiziksel engelli kullanıcılar da hem yeniden işlevlendirilen tarihi yapıyı deneyimleyecek, hem de müzede sergilenen ürünler hakkında bilgi sahibi olacaklardır.

Yapılan bu çalışmayla müze olarak yeniden işlevlendirilen tarihi yapıların; işlev seçimin-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

de ve sonrasında gerçekleştirilecek tasarım kararlarında fiziksel engellilerin de kullanımına uygun çözümler geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanmaya çalışılmıştır. Çalışma alanında gerçekleştirilen tespitlerden fiziksel engellilere yönelik düzenlemelerin bu alanda atılmış olumlu adımlar olarak değerlendirilebileceği görülmektedir. Bundan dolayı, tasarımlarda görülen eksikliklerin ve hataların kısa vadede yeniden ele alınacağı ve düzenleneceği, bu çalışmayla yapılan değerlendirmelerin dikkate alınacağı düşünülmektedir.

ÖNERİLER

Müzeler toplumu sosyal ve kültürel olarak besleyen, toplumun tarihi birikimine ışık tutan ve geçmiş ile gelecek arasında köprü oluşturan birimlerdir. Bu yapılar, sağlıklı bireyler kadar fiziksel engelli kullanıcıları da sosyal ve kültürel açıdan beslemelidirler. Fiziksel engelli kullanıcıların da diğer tüm kullanıcılar gibi yardım almadan bu yapıları deneyimlemeleri sağlanmalıdır. Özellikle yeniden işlevlendirilerek hem kendi varlığıyla hem de içinde barındırdığı ürünlerle toplum belleğinde iz bırakan müzelerde tasarım kararları alınırken, farklı özellikteki kullanıcıların da dikkate alınması gerekmektedir. Çeşitli kurum ve kuruluşların da desteğiyle yapılan yeniden işlevlendirme çalışmalarıyla, fiziksel engelli kullanıcıların da, halka açık yapılardan yararlanması sağlanmaya çalışılmaktadır. Ancak, yapılan tespitler oluşturulan çözüm-

lerin eksik olduğunu veya yeterli olmadığını göstermektedir.

İncelenen örnekler göstermektedir ki; tarihi yapıya müze gibi toplumun her kesiminden kullanıcının deneyimine açık olan işlev önerisi getirilirken, bu yapıların erişilebilir olması sağlanmalıdır. Tarihi yapılarda yapılacak yeniden işlevlendirme çalışmalarında, işlev seçimi belirlenirken öncelikle yapının fiziksel engelli kullanıcılar için gerekli olan mekânsal değişimlere ne ölçüde cevap vereceği göz önünde bulundurulmalı, gerekli görülen noktalarda alternatif çözüm önerileri getirilebilmelidir.

Müzelerin farklı özellikteki kullanıcılar tarafından da kullanılabilmesi için öncelikle ulaşılabilir olması gerekmektedir. Bundan dolayı öncelikle yaya kaldırımlarında ve otopark alanlarında gerekli düzenlemeler yapılarak fiziksel engelli kullanıcıların da müzelerle rahatlıkla ulaşabilmesi sağlanmalıdır. Yapılara yaklaşımda ve yapıların içerisinde rampalar eğim ve malzeme seçimi konusunda yeniden ele alınmalıdır. Yapı yakın çevresinde bulunan ve yapıya ulaşımı sağlayan farklı kotları birbirine bağlayan rampa eğimleri, yapılacak yeniden düzenleme çalışmaları ve malzeme seçimleri ile uygun ölçülere getirilebilir. Merdiven basamakları üzerinde yer alan merdiven asansörü veya platform yükselticiler kullanılabilir. Tuvaletlerin erişilebilir olması sağlanmalıdır. Bunun için öncelikle tuvaletin

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

konumu engelli kullanıcılar açısından ulaşılabilir olmalıdır. Kullanıcıların tamamı müze kullanım alanlarından tuvaletlere rahatça ulaşılabilir olmalıdır. Tarihi yapı bunun için yeterli alana sahip değilse, ulaşılabilir çağdaş bir ekle bu olanak sağlanmalıdır. Tuvaletler içerisinde de ayaklı lavabo veya lavabo altı dolap kullanımından kaçınılmalıdır. Klozet yüksekliği kullanıma uygun olması gerekmektedir. Tutunma barlarının konumları ve birleşim detayları tarihi yapıya zarar veremeyecek şekilde düzenlenmelidir. Sergileme elemanlarının yerleşiminde engelli bireylerin kullanabileceği alternatiflerin de dikkate alınması gerekmektedir. Sonuç olarak müzenin tamamının bir bütün olarak ele alınması ve erişilebilir olacak şekilde düzenlenmesi

önerilmektedir (Tablo 3). Parça parça ve tek bir birim üzerinden yapılan çözümler fiziksel engelli kullanıcıların bu mekânları yardım almadan gezebilmesine olanak sağlamamaktadır. Fiziksel engelli kullanıcıların ihtiyaçları düşünüldüğünde; tarihi yapıya zarar veremeyecek ve ilerleyen zamanda işlev değişikliği dolayısıyla sökülebilecek, farklı özellikteki kullanıcı gruplarının kullanımına uygun modern ekipmanlar ve çağdaş malzemelerle farklı alternatiflerin oluşturulabileceği görülmektedir. Bu kapsamda alınacak önlemler ve çözüm önerilerinin fiziksel engelli bireylerin kullanımına uygun olması için gerekli yasal düzenlemelerin ve denetimlerin yapılması sağlanmalıdır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 3. Müze Olarak Yeniden İşlevlendirilen Yapılar İçin Düzenlenmesi Gereken Noktalar

Müzeler	Ulaşılabilir Güzergâh	Bina Girişleri	Yatay Sirkülasyon	Düşey Sirkülasyon	Erişilebilir WC	Sergileme Elemanları
Kent Müzesi	MD MES	MD MES	MD MES	MES	MES	MES
Araba Müzesi	MD MES	MD MES	MD MES	MD MES	MD MES	MES
Tekstil Sanayi Müzesi	-	MD MES	MD MES	MES	MES	MES
Kuran ve El Yazmaları Müzesi	MD MES	MD MES	MES	MD MES	MD MES	MES
Bıçak Müzesi	MD MES	MES	-	MD MES	MD MES	MES
Sağlık Tarihi Müzesi	MD MES	-	-	MD MES	MD MES	MES
Tophane Müzesi	MD MES	MES	-	MD MES	MD MES	MES
Halk Kıyafetleri Müzesi	MD MES	MES	MD MES	MD MES	MD MES	MES
Karagöz Müzesi	MD MES	MES	MD MES	MES	MD MES	MES

**** (MD: Mekansal düzenleme, MES: Malzeme ve ekipman seçimi yeniden düşünülmelidir.)**

Örneklem alanındaki müzelere kapsayıcı tasarım açısından bakıldığında da, zaten erişilebilirlik standartlarını yeterince sağlayamayan bu müze yapılarının; eşit kullanım, esnek kullanım, basit ve sezgisel kullanım, algılanabilir bilgi, hata toleransı, düşük fiziksel güç ve yaklaşım ve kullanım için yeterli alanı sağlama konusunda da eksiklikleri bulundu-

ğu söylenebilir. Yapılacak düzenlemelerle müzelerin farklı özellikteki kullanıcılara hizmet sunmasının eşit kullanım ilkesini; yapılacak mekânsal düzenlemelerde yaklaşım ve kullanım için yeterli alan ilkesini; doğru sirkülasyon ve sergileme alanı çözümleri ve tuvalet düzenlemeleriyle hata toleransı, düşük fiziksel güç, basit ve sezgisel kullanım ilkele-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

rini; sonradan değiştirilebilecek ekipman ve malzeme kullanımının esnek kullanım ilkesini sağlayarak mümkün olacağı düşünülmektedir. Bu ilkeler de göz önünde bulundurularak yapılan düzenlemelerde farklı kullanıcılar için eşitlikçi ve kapsayıcı tasarım yaklaşımı sağlanacaktır. Ayrıca yeniden işlevlendirilen tarihi yapılarda yapı bütünlüğü korunurken; estetik ve işlevsel uyumun korunacağı düşünülmektedir. Böylece farklı özellikteki kullanıcıların sosyal uyum ve katılımları ile bireyin çevreden hoşnutluğu da artacaktır.

KAYNAKÇA

ALAGÖZ, M., (2017). Eskimiş Endüstri Alanlarına Kentsel Değeri Artırma Adına İşlev Kazandırma - Bursa Merinos Kültür Merkezi ve Parkı. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, (10), 219-237. Doi: 10.17365/TMD.2017.1.004.x

ARAS, A., (2019). Advancements in Civil Engineering and Architecture. İçinde Accessibility Analysis of Re-Functionalized Museum for Physically Disabled People: Bursa Case, V. Kahya (Ed.), Trabzon, Türkiye: Golden Light Publishing, 747-760. ISBN: 978-605-81854-5-6

AYGÜN, E., KORKUT, A., KİPER, T., (2018). Engelli Bireyler İçin Kentsel Dış Mekânlara Erişilebilirliğin İncelenmesi: Tekirdağ Örneği. ARTIUM, 6(2), 20-32

BEKÇİ, B., (2012). Fiziksel Engelli Kullanıcılar İçin En Uygun Ulaşım Akslarının Erişebilirlik Açısından İrdelenmesi: Bartın Kenti Örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 14 (1.Special Issue), 26-36

ÇİFTÇİ, C., KÖPRÜLÜ BAĞBANCİ Ö., (2018). Conservation and Refunctioning of a Traditional House in The Village of Mustafapasa (Sinassos) in The Cappadocia Region. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, (13), 125-160. Doi: 10.17365/TMD.2018.1.1

ENGİN, H.E., ÖZEN, H., (2019). Analyzing The Effects of Re-use on Interior Spaces in İspirtothane Building, İstanbul. International Journal of Scientific and Technological Research 5 (4), 249-267

ERDAL, G., (2018). Bursa Bıçağının Tipolojisi. Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, (12), 300-314. doi: http://dx.doi.org/10.12992/TURUK411

ERBAY, M., (2011). Müzelerde Sergileme ve Sunum Tekniklerinin Planlanması. 1. Baskı, İstanbul, Türkiye: Beta Basım Yayım, ss.161

EVCİL, A.N., (2014). Herkes için tasarım: evrensel tasarım. İstanbul, Türkiye: Boğaziçi Yayınları, ss.13-44

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- GINLEY, B., (2013).** Museums: A Whole New World for Visually Impaired People. *Disability Studies Quarterly*, 33(3)
- IBEM, E.O., OLATUNJİ, O.O., UMOREN, E., EJİGA, J., (2017).** An Appraisal of Universal Design Compliance of Museum Buildings in South West Nigeria. *International Journal of Applied Engineering Research*, 12 (23), pp. 13731-13741
- İSLAMOĞLU, Ö., (2018).** Tarihi Yapıların Yeniden Kullanılmasında Yapı-İşlev Uyumu: Rize Müzesi Örneği, *Journal of History Culture and Art Research*, 7(5): 510-523. Doi: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i5.1573>
- KUBAN, D., (2000).** Tarihi Çevre Korumalarının Mimarlık Boyutu. 1. Baskı, İstanbul, Türkiye: YEM Yayın.
- KURAK AÇICI, F., KONAĞOĞLU, Z., (2018).** Kültürel Mirasın İzlerini Kent Müzelerinde Sürmek: Trabzon Müzeleri. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(3), 668-682. Doi: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i3.1524>
- MADRAN, E., ÖZGÖNÜL, N., (2011).** Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması. 2. Baskı, Ankara, Türkiye: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, ss. 7
- PORIA, Y., REICHEL, A., BRANDT, Y., (2009)** People with Disabilities Visit Art Museums: An Exploratory Study of Obstacles and Difficulties, *Journal of Heritage Tourism*, 4:2, 117-129, Doi: 10.1080/17438730802366508
- SAKA, E., ÖZEN, H., (2013).** Tarihi Yapılarda Yeniden Kullanım Sorunları Tokat Meydan ve Sulu Sokak. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 23-48
- ŞEN, N., YETİM, A.Ç., BİLİCİ N.S., (2014).** Kültür Varlıkları ve Müzelerin Engelli Turist Ziyaretine Uygunluğunu Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 7, Sayı 1, s.1-16.* Doi: 20.500.12432/1844
- TS 9111, (1991).** Özürsüzlüler ve Hareket Kısıtlılığın Bulunan Bireyler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklere, Türk Standartları Enstitüsü
- TS 12576, (2017).** Şehirçi Yollar - Özürsüzlüler ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemler ve İşaretlemelelerin Tasarım Kuralları. Türk Standartları Enstitüsü
- TÜRKYILMAZ, E., İSKENDER, E., (2018).** Mimari Tasarımda Ulaşılabilirlik Kavramının Tekerlekli Sandalye Kullanıcıları Açısından İrdelenmesi. *Megaron*, 13, 2, 297-323

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

WİASTUTİ, R.D., ADİATİ, M.P., LEŞTARİ, N.S., (2018). Implementation of Accessible Tourism Concept at Museums in Jakarta. Friendly City 4 ‘From Research to Implementation For Better Sustainability, 1-9. Doi: 10.1088/1755-1315/126/1/012061

YALDIZ, E., ASATEKİN, N.G., (2016). Anıtsal Yapıların Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesine Yönelik Bir Model Önerisi. METU Journal of the Faculty of Architecture, 33(2), 161–182

ZEREN, M.T., (2019). Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu: Çağdaş Yaklaşım Örnekleri. İstanbul, Türkiye: Yalın Yayıncılık, ss. 12

İNTERNET KAYNAKLARI

ADA Standards for Accessible Design (2010), https://www.ada.gov/2010ADAstandards_index.htm, (E.T. 03.01.2019)

<http://www.bursamuze.com/bursa-kent-muzesi-496/> (E.T. 03.01.2019)

<http://www.bursakulturturizm.gov.tr/TR-70230/tarihce.html>, (E.T. 28.01.2019)

<http://www.tofasanadoluarabalarimuzesi.com/>, (E.T. 03.01.2019)

<http://tekstilmuzesi.bursa.bel.tr/muze/>, (E.T. 21.02.2020)

<https://www.bursamuze.com/muradiye-medresesi-kuran-ve-el-yazmalari-muzesi-990/>, (E.T. 05.01.2020)

<https://www.bursamuze.com/bursa-bicak-muzesi-515/>, (E.T. 15.05.2019)

<https://www.bursa.bel.tr/>, (E.T. 15.05.2019)

<https://www.bursamuze.com/bursa-saglik-tarihi-muzesi-517/>, (E.T. 10.01.2020)

<http://tophanemtal.meb.k12.tr/>, (E.T. 25.12.2019)

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/kulturenvanteri/sair-ahmed-pasamedresesi>, (E.T. 23.12.2019)

<http://karagozmuzesi.bursa.bel.tr/>, (E.T. 15.12.2019)

<https://www.bursa.bel.tr/600-yillik-medrese-muze-olarak-hizmette-/haber/27019> (E.T. 10.01.2020)

YAZAR NOTU: Bu çalışma, Aylin ARAS yürütücülüğündeki, Bursa Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenen 191N011 nolu “Bursa İlinde Yer Alan Yeniden İşlevlendirilmiş Müze Yapılarının Engellilere Yönelik Erişilebilirliğinin Belirlenmesi” adlı araştırma projesi verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yılı: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Intruduction: Historical buildings reflect the lifestyle, aesthetics, and technical knowledge of societies. Therefore, they should be refunctionalized so that they can be passed down to future generations (Kuban, 2000; Madran & Özgönül, 2005). The physical characteristics and cultural significance of historical buildings should be taken into consideration for refunctionalizing (Yazgan, 2011). Most historical buildings are converted into museums because they both appeal to more users and respond to tourism potential (İslamoğlu, 2018). Many factors, from the structure to the plan set, are taken into consideration in refunctionalizing historical buildings (Engin, 2009). These factors should also encourage users to experience refunctionalized buildings. However, such buildings should be accessible to all users, including those with disabilities. Experiencing buildings converted into museums, like all other venues, makes people with disabilities culturally and socially more aware. **Aim:** This study investigated whether refunctionalized museums offered solutions to people with disabilities. To that end, The study focused on the refunctionalized museums in the city of Bursa. We believe that the study will raise public awareness of this topic. **Method:** This study analyzed the accessibility of refunctionalized buildings to people with disabilities in four stages. First, a literature review was conducted to determine museum accessibility standards, which were then assessed within the scope of ADA (Americans with Disabilities Act) and TS 9111 (Turkish Standards). Second, the refunctionalized museums in the center of Bursa were identified, and a literature review was conducted about them. Forms were developed based on the data from the first two stages. Third, a field study was carried out, and spatial measurements and assessments were conducted in the museums. Fourth, the accessibility of the museums to people with disabilities was analyzed under the headings below, followed by recommendations: Arrangement of building entrances,

- Providing a route for access
- Providing accessible building entrances
- Providing ramps
- Providing horizontal circulation
- Providing vertical circulation,
- Providing accessible toilets,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Providing display elements

Findings and Results: The study focused on 17 refunctionalized museums in the city center of Bursa. The museums have a rich historical and cultural background and provide extensive information to their visitors. They are run by the state and private enterprises. The data were tabulated and compared with standards to analyze the accessibility of the museums to people with disabilities. The Museum of Merinos Textile Industry has accessible walkways and parking spaces. However, other museums have no accessibility to people with disabilities at all. The Museum of Bursa, Museum of Tofas Bursa Anatolian Cars, Museum of Merinos Textile Industry, Muradiye Museum of Quran and Manuscripts, and Uluumay Museum of Ottoman Folk Costumes and Jewelry have entrance ramps. However, the entrances of the museums are not entirely suitable for people with disabilities. The Museum of Knives, Museum of History of Health, Tophane Museum of Vocational and Technical Anatolian High School, Uluumay Museum of Ottoman Folk Costumes and Jewelry, and Museum of Karagoz are inaccessible to people with disabilities because they do not have ramps. The Museum of Bursa and Museum of Tofas Bursa Anatolian Cars have suitable corridors but substandard ramps, stairs, and elevators for people with disabilities. The other museums have more problems in their horizontal and vertical circulations. The Tophane Museum of Vocational and Technical Anatolian High School, Uluumay Museum of Ottoman Folk Costumes and Jewelry, and Museum of Karagoz have no accessible toilets. The other museums have substandard accessible toilets. The display elements in the museums fail to provide enough information on items to people with disabilities and have substandard measures for them to experience those items. Enough care was given to the preservation of the historical identity of the buildings during their transformation into museums. Although historical buildings have limited opportunities in terms of design, special arrangements should be performed for people with disabilities. Therefore, how a historical building may respond to spatial modifications required for people with disabilities should also be considered, and alternative solutions should be offered when necessary. Material and design should be chosen based on the physical characteristics and identity of the historical building. Some of the museums try to provide conveniences, such as accessible routes, building entrances, circulation areas, toilets, and display elements, to people with disabilities. However, a detailed analysis shows that the museums have dimensions, materials, and forms that are not suitable for people with disabilities. If the museums replace their equipment and materials with appropriate ones, people with disabilities can access them more easily and experience them like

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2020 Sayı: 21 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2020 Issue: 21 Autumn Winter Term

ID:506 K:724

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

other people. Materials suitable for people with disabilities should be used at the entrance, circulation areas, toilets, and display elements of the museums. Each museum should be taken as a whole and made accessible. Separate solutions do not make it easy for people with disabilities to visit the museums without assistance. Moreover, the museums can use appropriate equipment and materials, such as platforms and grab bars, that can be assembled and disassembled without damaging the building.